

การค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างระหว่างจังหวัดสุรินทร์ประเทศไทยและจังหวัดอุดรมีชัย ประเทศกัมพูชา

Border trading at the temporary permitted point Chong-Krang between Surin Thailand and Udonmeechai Cambodia

นารัตน์ นิธิชัยนันต์ *

การวิจัยเรื่องการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างระหว่างจังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทย และจังหวัดอุดรมีชัย ประเทศกัมพูชามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างระหว่างจังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทย และจังหวัดอุดรมีชัย ประเทศกัมพูชาและเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างระหว่างจังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทย และจังหวัดอุดรมีชัย ประเทศกัมพูชาโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผสมผสานกับวิธีการวิจัยเชิงปริมาณผลการศึกษาพบว่ ศักยภาพการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ที่มีพรมแดนติดต่อกันที่เอื้อต่อการค้าชายแดนซึ่งสามารถเชื่อมโยงเส้นทางการค้า การคมนาคม และการท่องเที่ยวระหว่างไทยกับกัมพูชา และจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อผลของการค้าชายแดนช่องกร่าง เมื่อพิจารณาด้านเศรษฐกิจประชาชนมีรายได้จากการค้าชายแดนเพิ่มขึ้น มีการลงทุนทางการค้าเพิ่มขึ้น เกิดการขยายตัวทางการค้ามากขึ้น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสังคม ชุมชนมีความเข้มแข็งมีการช่วย

เหลือซึ่งกันและกันมีความรักความสามัคคีต่อกัน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการท่องเที่ยวชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น มีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาและอุปสรรคต่อการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างที่สำคัญคือ ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหาด้านความร่วมมือเกี่ยวกับนโยบายและข้อตกลงพื้นที่ทางการค้าและความไม่สงบตามแนวชายแดนส่งผลให้การค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างขาดความต่อเนื่องทางการค้า แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่าง รัฐควรให้การส่งเสริมและผลักดันการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนช่องกร่างอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งระบบโครงสร้างพื้นฐาน การดำเนินกิจกรรมทางการค้าอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพควบคู่ไปกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือในระดับอำเภอ ระดับท้องถิ่นและประชาชนในการพัฒนาการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนช่องกร่างให้มีความมั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ : ศักยภาพของการค้าชายแดน, ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม, แนวทางการส่งเสริมการค้าชายแดน

* อาจารย์ประจำ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ABSTRACT

A study of border trading at the temporary permitted point, Chong-Krang, between Surin, Thailand and Udonmeechai, Cambodia aimed to study the general condition of the border trade and to study the promotion and development approaches at the Chong-Krang. In this research, qualitative and quantitative research methods as well as focus group techniques were combined and used as the research tools. The research findings were revealed as follows. There are strong potentials in the landscape environment of the border trading at the temporary permitted point, Chong-Krang, which is the contiguous border between Thailand and Cambodia. This border trade also supports as well as facilitates the transportation links, commercial, and tourism between both countries. In additions, the survey's results about Chong-krang border trade among public found that the level of economy was high because people earns more from border trading and their incomes were increasing rapidly. Moreover, many investors tend to expand their investments which help to promote the border economy. In social part, the results were in the moderate level on community strength which the same level as tourism part which showed that community was much more noticed by others. The main problem was the infrastructure, cooperation policy, trading agreement as well as disturbance situation along the border that caused the border trade run discontinuously. Guidelines for the promotion and development the border trading at the temporary permitted point, Chong-Krang, between Surin, Thailand and Udonmeechai, Cambodia. The government should be practically encouraged and motivated border trading at the temporary permitted point, Chong-Krang on the infrastructure, and marketing management in order that the commercial activities can be carried out systematically as well as effectively along with promoting cultural tourism, unique regional folks wisdoms and the cooperation among community in every levels for the stability and sustainability.

Keywords : potential of border trading, social and economic impact, border trading promotion approach

บทนำ

ประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคอินโดจีนและมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว พม่า เขมร และมาเลเซีย ที่ตั้งสัมพันธ์ที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านจึงมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้สามารถติดต่อ

ค้าขายไปมาหาสู่ระหว่างพรมแดนมีช่องทางการค้าชายแดนระหว่างกัน โดยมีทั้งจุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่อนปรนกระจายอยู่ในจังหวัดชายแดนทั่วประเทศ ปัจจุบันการค้าชายแดนมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งมูลค่าสินค้าส่งออกของประเทศไทย

จากการค้าขายแดนสูงกว่ามูลค่าการนำเข้าสินค้าเกิดผลทำให้ประเทศไทยได้ดุลการค้า ดังนั้นประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการค้าขายแดนเพิ่มมากขึ้น โดยเน้นการพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนเพื่อรองรับการค้าการลงทุนและการท่องเที่ยว (วรธรณี พุทธาวุฒิไกร.2549 : 244) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังเช่นการค้าขายแดนระหว่างไทย-กัมพูชา เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดต่อกัน ซึ่งในอดีตนั้นประเทศไทยกับประเทศกัมพูชามีการค้าติดต่อค้าขายกันมาช้านานประกอบกับในสมัย พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มีการปรับนโยบายความสัมพันธ์โดยเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้ามีการขยายความสัมพันธ์ต่อกันในด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนมากขึ้น และได้ปรับสถานะจุดผ่อนปรนทางการค้าชายแดนเป็นจุดผ่านแดนเพื่อส่งเสริมการค้า การลงทุนและขยายไปสู่การท่องเที่ยวในปัจจุบัน นับว่าการค้าขายแดนประสบความสำเร็จในการดำเนินนโยบายเปิดประตูการเชื่อมโยงสู่ประเทศกัมพูชาและประเทศอื่นๆในอินโดจีน

จังหวัดสุรินทร์เป็นหนึ่งในจังหวัดชายแดนของภาคอีสานใต้ที่มีชายแดนติดกับประเทศกัมพูชาและมียุทธศาสตร์การบูรณาการงานชายแดนให้มีความเข้มแข็งและส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งเสริมการค้าการลงทุนที่ตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ในปัจจุบัน จังหวัดสุรินทร์มีจุดค้าขายชายแดน คือ ด้านถาวรช่องจอม อำเภอทาบเชิง ติดต่อกับอำเภอโอรส์เมียด จังหวัดอุดรธานี ประเทศกัมพูชาในอดีตวิถีชีวิตของผู้คนในแถบนี้มีการค้าขายมาแต่สมัยบุพกาลไม่ได้มีวิธีการการผลิตแบบยังชีพเพียงด้านเดียว ชุมชนแถบนี้มีการค้าขายอยู่ก่อนหากแต่เป็นการค้าขายในภูมิภาคและบริเวณใกล้เคียงและเส้นทางการค้าที่สำคัญคือ ช่องเขาพนมดงรัก โดยมีการติดต่อค้าขายผ่านช่องเขาพนมดงรัก ดังหลักฐานสมเด็จพระเจ้ายาเธอ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงกล่าวว่า มีช่องเขาบรรทัดต่อจังหวัดสุรินทร์อยู่หลายช่อง คือช่องตาเมื่อน ช่องเสม็ด ช่องดอนแก้ว เป็นต้น ซึ่งมีทางเดินไปสู่ศรีโสภณและเมืองจنگกัน ยังมีคนและเกวียนเดินอยู่ทุกช่องแต่เป็นทางลำบาก (อ้างในวิลาศ โทธิสาร.2536 : 75) และจากการบันทึก

การเดินทางสู่ภูเขาพนมดงรักของเอเจียน แอมอนิเยเมื่อ 100 ปี ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จำนวนมาก เช่น จีน ลาว พม่า เขมร และกวย ที่อาศัยเส้นทางเดินผ่านช่องเขาพนมดงรักเพื่อทำการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าและวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยตามแนวเทือกเขาพนมดงรัก แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ของผู้คนสองฟากฝั่งพนมดงรักที่มีความสัมพันธ์กันมายาวนานผ่านช่องเขาต่างๆ ของภูเขาพนมดงรัก จึงถือได้ว่าช่องเขาพนมดงรักเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญทางการค้าในอดีต ซึ่งการค้าชายแดนช่องจอม ในปี 2555 มีมูลค่าการค้ารวม 638 ล้านบาท โดยมีการส่งออกสินค้า 604 ล้านบาท และการนำเข้าสินค้า 34 ล้านบาท มีดุลการค้า 563 ล้านบาท (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุรินทร์.2555) การค้าชายแดนจึงนับว่ามีผลโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่และมีผลต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ตามแนวชายแดน จุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างเป็นจุดการค้าชายแดนที่สำคัญของจังหวัดสุรินทร์อีกจุดหนึ่งซึ่งในทางประวัติศาสตร์นั้น ผู้คนสองฟากฝั่งไทย-กัมพูชามีการเดินทางไปมาหาสู่กัน ทั้งการค้าติดต่อค้าขายและการแลกเปลี่ยน ทั้งทางสังคม วัฒนธรรมที่มีมาแต่อดีตกาลจวบจนถึงปัจจุบัน ซึ่งบริเวณดังกล่าวอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากของป่า พืช ผักที่อุดมสมบูรณ์ ขณะเดียวกัน อำเภอบันเตีย อ่าบิล จังหวัดอุดรธานี นั้นอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองจังหวัดอุดรธานีมากประชากรชาวกัมพูชาที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว มีความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค อุปกรณ์การเกษตรเป็นอันมาก และประชากรกัมพูชาสามารถเดินทางมาซื้อสินค้าฝั่งไทยได้สะดวกมากกว่า นับว่าเป็นการกระตุ้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจในเขตชายแดนให้สูงขึ้นและมีแนวโน้มที่จะเติบโตและพัฒนาไปสู่การเป็นด่านการค้าที่มีศักยภาพในอนาคตได้

ดังนั้นการศึกษาการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างจึงเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการค้าชายแดนและเป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการค้าชายแดนให้มีประสิทธิภาพ และมีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรน

ทางการค้าช่องกร่างระหว่างจังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทยและ
จังหวัดอุดรธานี ประเทศไทยและ

2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการค้า
ชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างระหว่าง
จังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทยและจังหวัดอุดรธานี ประเทศ
กัมพูชา

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย
ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาศักยภาพการค้า
ชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่าง โดยศึกษา
บริบทพื้นที่ประวัติความเป็นมา รูปแบบการค้า ลักษณะการค้า
ประเภทสินค้าการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้า
ช่องกร่างส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และการท่องเที่ยว
พร้อมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการค้าและแนวทาง
การส่งเสริมการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้า
ช่องกร่าง

2. ขอบเขตด้านประชากรในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง
เชิงคุณภาพเป็นผู้ชายสินค้าคนไทยในตลาดการค้าชายแดน
บริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่าง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ
และประชากรกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ โดยการสุ่มจำนวน
400 ราย จากจำนวนประชากรทั้งหมดของตำบลบักโค
อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสาน
การวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ
ศักยภาพการค้า การค้าในอดีตและปัจจุบัน พร้อมทั้ง
ปัญหาและอุปสรรคต่อการค้า ตลอดจนแนวทางการส่งเสริม
และพัฒนาการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้า
ช่องกร่าง และแบบสอบถามเพื่อหาผลของการค้าชายแดน
บริเวณจุดผ่อนปรนช่องกร่างในด้านเศรษฐกิจ สังคม และ
ด้านท่องเที่ยว

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจาก

เอกสาร งานวิจัย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และภาคสนามโดย
การสังเกต การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและแบบสอบถาม
ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล
ให้ละเอียดและครอบคลุมตามกรอบและวัตถุประสงค์ของ
การวิจัยแล้วนำข้อมูลที่ได้หาแนวทางการส่งเสริมและ
พัฒนาการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้า
ช่องกร่างโดยการสนทนากลุ่ม

3. การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการ
ค้นคว้าวิจัยจากเอกสารชั้นต้น เอกสารชั้นรองและข้อมูล
จากภาคสนามที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา
ร่วมกับเอกสาร งานวิจัยและแนวคิดทฤษฎี และการวิเคราะห์
ข้อมูลเชิงปริมาณหาค่าสถิติโดยใช้โปรแกรม SPSS for
Windows วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในการหา
ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้ววิเคราะห์แปรผล

สรุปผลการวิจัย

1. ศักยภาพการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรน
ทางการค้าช่องกร่างระหว่างจังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทยและ
จังหวัดอุดรธานี ประเทศไทยด้านลักษณะทางกายภาพ
ทางภูมิศาสตร์ทำเลที่ตั้งที่ติดกับประเทศกัมพูชา มีเส้นทาง
คมนาคมในการเดินทางไปมาหาสู่กันผ่านช่องกร่างได้สะดวก
นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานอุทยาน
การศึกษาวัดป่าเขาโต๊ะ ปราสาทตาควาย ซึ่งอยู่ใกล้เคียง
บริเวณปราสาทตาเมือน ซึ่งสามารถเชื่อมต่อไปยังปราสาท
พนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งนี้ตำบลบักโคได้มีความหลากหลาย
หลายของกลุ่มชาติพันธุ์ เขมร ลาว กูยที่ยังคงมีการสืบสาน
ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมกันมาอย่างต่อเนื่อง
และด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมต่อ
การเพาะปลูกจึงมีพืชผลทางการเกษตรผลิตจำหน่ายตลอด
ฤดูกาลและสามารถจำหน่ายที่ตลาดช่องกร่างได้โดยสะดวก
รวดเร็ว ในการนี้ชุมชนมีความเข้มแข็งด้วยวิถีชีวิตที่มีความ
เรียบง่ายยึดหลักพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตด้วยความ
มีน้ำใจต่อกัน การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส ประกอบกับ
การมีผู้นำที่เข้มแข็งในการปกครองประสานความรักความ
สามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันจึงทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และ
ด้วยภาษาส่วนใหญ่ชาวบ้านใช้ภาษาถิ่นเขมรในการสื่อสารกัน

ทำให้สามารถสื่อสารกับชาวกัมพูชาได้เป็นอย่างดีและด้วยวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกันจึงสามารถอยู่ร่วมกันได้เสมือนญาติมิตร การค้าขายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างจากการความคิดเห็นของประชาชนด้านเศรษฐกิจพบว่าอยู่ในระดับมากประชาชนมีรายได้จากการค้าขายชายแดนเพิ่มขึ้น มีการลงทุนทางการค้าเพิ่มขึ้น การค้าขายแดนช่องกร่างและเป็นเส้นทางหนึ่งที่สามารถกระจายสินค้าไปยังประเทศกัมพูชา และช่วยกระจายรายได้ กระจายความเจริญด้านการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวส่งผลต่อพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวชายแดน

2. แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่าง ระหว่างจังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทยและจังหวัดอุดรธานี ประเทศไทย กัมพูชา ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งส่งเสริมและผลักดันให้มีการเปิดทำการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนให้มีความต่อเนื่อง การจัดสถานที่และวางผังการจัดจำหน่ายสินค้าแต่ละประเภทให้เป็นหมวดหมู่ จัดโครงสร้างและหลังคาเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการค้า ควรมีการจัดหาแผนพับประชาสัมพันธ์ตลาดช่องกร่าง และควรพัฒนาให้มีเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลแนะนำด้านการท่องเที่ยวและศูนย์ประชาสัมพันธ์มีเพียงพอ ให้ประชาชนในจังหวัดและต่างจังหวัดได้รับทราบข้อมูล และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้มีคุณภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ตลอดจนการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานในการเชื่อมโยงการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนช่องกร่างระหว่างไทยและกัมพูชาเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน

อภิปรายผล

การศึกษาการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างระหว่างจังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทย และจังหวัดอุดรธานี ประเทศไทย กัมพูชา สามารถอภิปรายผล ดังนี้

ศักยภาพการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างระหว่างจังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทยและจังหวัดอุดรธานี ประเทศไทย กัมพูชา ในอดีตช่องกร่างเป็นอีกช่องทางหนึ่งของเทือกเขาพนมดงรักซึ่งอยู่ในบริเวณเป็นพื้นที่ติดเขตชายแดนระหว่างบ้านหนองตาเลิฟ อำเภอนมดงรักจังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทย

และบ้านทมอโตน ตำบลโกกขี้เาะ จังหวัดอุดรธานีชายประเทศกัมพูชา ซึ่งประชาชนชาวไทยและชาวกัมพูชาใช้เป็นเส้นทางเดินไปมาหาสู่กันและมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมมายาวนานตั้งแต่อดีตกาล เมื่อครั้งยังไม่มีเขตแดนของประเทศ โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านใช้เป็นช่องทางเดินข้ามไปยังประเทศกัมพูชาในการค้าขายและแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน ซึ่งสินค้าที่ค้าขายแลกเปลี่ยนส่วนใหญ่ เช่น เกลือ ปลาแห้ง ปลากรอบ ปลาร้า ขี้ไต้ วัว เสือ หวาย เป็นต้น ซึ่งจากความใกล้ชิดกันด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน การค้าจึงเป็นไปในลักษณะความมีมิตรภาพที่ดีต่อกันเรื่อยมาจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2504 ปัญหาความไม่สงบสุขของราชอาณาจักรกัมพูชายังมีเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนทำให้การค้าขายของชาวบ้านที่เคยมีมาในอดีตเริ่มเบาบางลง และสิ้นสุดลง ในปี พ.ศ. 2518 เมื่อประเทศกัมพูชาถูกปกครองโดยกลุ่มเขมรแดง และต่อมาในปี 2520 ได้มีการประกาศปิดพรมแดนไทย-กัมพูชา อันมีสาเหตุจากสถานการณ์สงครามในกัมพูชา ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองเกิดความขัดแย้งและมีการสู้รบกันภายในประเทศอย่างรุนแรงเป็นเหตุให้การค้าขายไม่สามารถกระทำการได้ภายใต้การปกครองของกลุ่มเขมรแดง ต่อมาเมื่อสิ้นสุดการปกครองของกลุ่มเขมรแดงและมีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ประชาชนจึงมีเสรีภาพมากขึ้นในการประกอบอาชีพ การทำมาหากิน จากความเชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของทั้งสองจังหวัด จึงได้เปิดจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าชายแดนช่องกร่างขึ้นในปี พ.ศ. 2545 ประกอบกับจากการที่ประชาชนชาวกัมพูชาขาดแคลนอาหาร มีความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภคและสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพและเพื่อเป็นการช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนชาวกัมพูชา จากประวัติศาสตร์การค้าชายแดนช่องกร่างได้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการในด้านต่างๆ การศึกษาประวัติศาสตร์ย้อนหลังกลับไปหาอดีตได้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่เคยเกิดขึ้นในอดีต และความสัมพันธ์ผู้คนในสมัยอดีตเหล่านั้นมีความเป็นมาอย่างไร ผู้คนในอดีตได้พึ่งพาอาศัยใช้ประโยชน์ร่วมกันในความเป็นร่องรอยในอดีตนั้น อันเป็นมรดกตกทอดจากรุ่นสู่รุ่นให้ได้

เรียนรู้และเข้าใจปัจจุบันได้มากยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีประวัติศาสตร์ (ฟรานซ์ โบแอส.2483) กล่าวว่า การที่จะเข้าใจเหตุการณ์ในปัจจุบันนั้น จำเป็นต้องสืบสาวเหตุการณ์ย้อนหลังยิ่งสืบย้อนหลังได้ในระยะเวลาไกลจากปัจจุบันได้มากเท่าไรจะเข้าใจปัจจุบันได้มากยิ่งขึ้นซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนสำหรับเหตุการณ์ในอนาคต

นอกจากนี้ด้วยสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่มีทำเลที่ตั้งพรมแดนติดต่อกัน ระหว่างไทยกับกัมพูชาที่เอื้ออำนวยต่อการค้าและการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมแล้ว ช่องกร่างถือเป็นเส้นทางหนึ่งที่สามารถกระจายสินค้าไปยังประเทศกัมพูชา และด้วยความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์เขมร กลุ่มชาติพันธุ์ลาวและกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ จึงทำให้มีวัฒนธรรมอันหลากหลายที่ยังคงสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษอย่างต่อเนื่องจวบจนปัจจุบัน ประกอบกับมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น อุทยานการศึกษาวัดป่าเขาโต๊ะ ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และโบราณสถานกลุ่มปราสาทตาเมือนอันเก่าแก่ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันชัย กากแก้ว (2552:159) ได้ทำการวิจัยการเสริมศักยภาพชุมชนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงการเปิดประตูสู่อินโดจีนพบว่า เมื่อเขาพนมดงรักมีประวัติศาสตร์ของเส้นทางเชื่อมโยงในยุควรรณกรรมขอมในปัจจุบัน โดยจุดยุทธศาสตร์ที่ตั้งสามารถเป็นจุดเชื่อมต่อไปยังกลุ่มปราสาทขอมในจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์เชื่อมต่อไปยังราชอาณาจักรกัมพูชา ปราสาทนครวัดนครธม จึงนับว่าช่องกร่างเป็นอีกช่องทางที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจในการที่จะกระจายรายได้ กระจายความเจริญในด้านการค้า การท่องเที่ยวตลอดจนการค้าทางซีพของประชาชนตามแนวชายแดนของทั้งสองประเทศ

อย่างไรก็ตามการค้าชายแดนช่องกร่างต้องประสบปัญหาความไม่สงบอย่างต่อเนื่องทำให้ต้องทำให้ต้องมีการปิด-เปิดตลาดหลายครั้งด้วยสาเหตุหลายประการคือ ในปี พ.ศ. 2549 ต้องหยุดทำการค้าชายชั่วคราวด้วยปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดนซึ่งในขณะนั้นปิดทำการค้าชาย 6 เดือน เมื่อสถานการณ์ยาเสพติดคลี่คลาย จึงได้ทำการ

เปิดให้มีการค้าอีกครั้งจนในกระทั่งในปี พ.ศ. 2551 ปัญหาการลักลอบโจรกรรมรถยนต์เกิดขึ้นจำเป็นต้องปิดด่านช่องกร่างเมื่อปัญหาคลี่คลายจึงเปิดตลาดการค้าและต่อมาได้ทำการปิดการค้าชายในปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน อันเนื่องมาจากสาเหตุปัญหาความไม่สงบการสู้รบตามแนวชายแดนรวมทั้งปัญหาข้อพิพาทเขาพระวิหารและพื้นที่พิพาทระหว่างประสาทตาเมือนธมทำให้เกิดการสู้รบตามแนวชายแดนจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทยกับจังหวัดอุดรธานี ประเทศไทยกัมพูชาอย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าในปัจจุบันการสู้รบตามแนวชายแดนได้ยุติลงมีความสงบเรียบร้อยก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถเปิดทำการค้าชายบริเวณจุดผ่อนปรนช่องกร่างได้ เนื่องจากมีปัญหาในด้านการปักปันเขตแดนและข้อพิพาทในการวางพื้นที่ในการค้าชายชายแดนบริเวณช่องกร่างได้ และจากความพยายามร่วมมือกันของทั้งสองฝ่ายในการผลักดันเปิดจุดผ่อนปรนช่องกร่างยังไม่สามารถบรรลุผลจากการเจรจาหลายครั้ง ทำให้ปัจจุบันจุดผ่อนปรนช่องกร่างปิดทำการค้าชายแดนลง

ในช่วงเปิดทำการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนช่องกร่างนั้นเปิดทำการค้าทุกวันพุธของสัปดาห์ใช้เวลาเปิดทำการตั้งแต่เวลา 08.00-13.00 น. ประเภทสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค พืชผลการเกษตร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ยา วิชาโรค สินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและสินค้าของป่าตามฤดูกาล ลักษณะการค้าเป็นค้าด้วยระบบเงินสดไม่มีเงินผ่อนเนื่องจากเป็นการค้าขนาดเล็กมีมูลค่าการค้าไม่มาก ซึ่งมีมูลค่าการค้ารวมต่อครั้งประมาณ 100,000- 150,000 บาท การซื้อขายสินค้าอาศัยความคุ้นเคยและความเชื่อใจกันโดยไม่ผ่านพิธีการศุลกากร การเคลื่อนย้ายสินค้าทำได้สะดวกเนื่องจากเป็นสินค้าของกินของใช้ในชีวิตประจำวัน การซื้อขายสินค้าใช้เงินสดไทยเป็นหลัก และจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับผลของการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างด้านเศรษฐกิจ พบว่า ประชาชนมีรายได้จากการค้าชายแดนเพิ่มขึ้นมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 3.96 รองลงมาคือมีการลงทุนด้านการค้าเพิ่มขึ้น และช่วยพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวชายแดน โดยมีค่าเฉลี่ย 3.93 และ 3.76 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาด้านเศรษฐกิจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้าน

สังคมชุมชนเกิดความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.92 รองลงมาคือ การพึ่งพาอาศัยทรัพยากรร่วมกันทางการค้าและเกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ โดยมีค่าเฉลี่ย 3.79 และ 3.73 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาด้านสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และด้านท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้นมีค่าเฉลี่ย 3.90 รองลงมาคือสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยและมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ย 3.68 และ 3.18 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในภาพรวมด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างระหว่างจังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทยและจังหวัดอุดรธานี ประเทศกัมพูชาควรผลักดันให้มีการเปิดทำการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนช่องกร่างให้ เป็นไปอย่างต่อเนื่องพร้อมทั้งขยายพื้นที่และเวลาในการค้าชายแดนให้มากกว่าเดิมตลอดจนการพัฒนากระบวนโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้น การค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่าง จึงนับว่าเป็นตลาดระบายสินค้าจุดเล็กๆ ของจังหวัดสุรินทร์ และสามารถที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุรินทร์พร้อมทั้งเป็นจุดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่จะช่วยกระชับความสัมพันธ์อันดีตามแนวชายแดนของทั้งสองประเทศ (สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสุรินทร์) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวตามพื้นที่ชายแดน ประกอบกับทั้งไทยและกัมพูชามีนโยบายเปิดเสรีทางการค้า และการส่งเสริมการค้าชายแดนระหว่างกันและในอนาคตจากการรวมกลุ่มการเป็นประชาคมอาเซียน (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุรินทร์, 2555) การส่งเสริมและสนับสนุนการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่าง โดยมีภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้การพัฒนาการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนช่องกร่างระหว่างจังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทยและจังหวัดอุดรธานี ประเทศกัมพูชาให้มีศักยภาพทางการค้าชายแดนเป็นไปอย่างมั่นคงและยั่งยืนสืบไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการศึกษาไปใช้

1. แนวทางต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมพัฒนาการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดสุรินทร์

2. แนวทางต่อหอการค้าจังหวัดสุรินทร์ และผู้ประกอบการในการนำข้อมูลจากงานวิจัย เพื่อใช้ประกอบการค้าและการลงทุนพัฒนาการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างระหว่างจังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทยและจังหวัดอุดรธานี ประเทศกัมพูชา

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลกระทบจากการปิดการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างระหว่างจังหวัดสุรินทร์ ประเทศกัมพูชาและจังหวัดอุดรธานี ประเทศไทย เพื่อให้ได้แนวทางที่ดีที่สุดในการส่งเสริมและพัฒนาการค้าช่องกร่างต่อไป

2. ควรมีการศึกษาโลจิสติกส์การค้าบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องกร่างระหว่างจังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทยและจังหวัดอุดรธานี ประเทศกัมพูชา เพื่อทราบถึงปริมาณการนำเข้าและส่งออกสินค้า เพื่อการพัฒนาจุดผ่อนปรนช่องกร่างให้เป็นจุดกระจายสินค้าอีกเส้นทางหนึ่งไปสู่ประเทศกัมพูชาของจังหวัดสุรินทร์

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2544). **วัฒนธรรมพัฒนาทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ชูศักดิ์ จรุธสวีสดี. (2543). **ระบบเศรษฐกิจและพัฒนากิจการเศรษฐกิจไทย**. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชาย โพธิ์สิตา. (2549). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ :อมรินทร์พริ้นติ้ง.

ชีวิต สารพัด.(2553).**อิทธิพลการค้าชายแดนความกลมกลืนทางวัฒนธรรมและนโยบายภาครัฐ (ด้านการส่งเสริมการค้าชายแดนและวัฒนธรรม) ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนชายแดน**.

วารสารการบริการและพัฒนา.มหาวิทยาลัยมหาสารคาม:ฉบับที่2.

ธานัญญา รัชต์ลั้วสมบุญ.(2551).**นโยบายและมาตรการของรัฐบาลไทยในการจัดการการค้าชายแดน :กรณีศึกษาด่านศุลกากรเชียงแสน อำเภอเชียงแสนจังหวัดเชียงราย**.วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต.เชียงใหม่:บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรณศิริ. (2550). **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ :เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

วัชรินทร์ ยงศิริ. (2547). **การค้าชายแดนไทยกับกัมพูชา : ปัญหาที่ประสบในปัจจุบัน และแนวทางแก้ไขในอนาคต**.

กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา.

ว่าที่ร้อยตรีเปรมประชา ดีเมโล. (2550). **การค้าชายแดนและผลกระทบต่อชุมชนในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุรัตน์ วรางครัตน์. (2527). **การค้าต่างแดนของอีสานในอดีต**. เมืองโบราณ : ฉบับที่ 2.

สุรินทร์สโมสร. (2553).**สุรินทร์-อุดรมิชัย เมืองคู่มิตรทางเศรษฐกิจ-วัฒนธรรมสองฟากฝั่งพนม ภูองแรก**.

อุบลราชธานี : ศิริธรรมออฟเซ็ท.

สำนักงานจังหวัดสุรินทร์. (2553). **เสาะเสียนพนมตงรัก**. สุรินทร์ : สำนักงานจังหวัดสุรินทร์.

Aymonier Etienne. (1897). **Voyage dans le Laos**.แปลโดย ทองสมทร โดเร และ สมหมาย เปรมจิตต์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทบวงมหาวิทยาลัย.

Boas, F. (1940). **Race Language and Culture**. New York : Free Press.

